

ERYCI PVTEANI
DE
RHE TORIBVS,

ET

SCHOLIS

PALATINIS

Mediolanensium

DISSERTATIO

HISTORICA.

MEDIOLANI,

Apud Hieronymum Bordonum, & Petrum Mar-
tyrem Locarnum socios. M. DCIII.

Superiorum permissu.

IMPRIMATUR.

F. Augustinus Galaminus Inquisitor
Mediolani.

Aloysius Bossius Can. Ordin. Theol.
pro Illustriss. Cardinal. Archiep.

Io. Bapt. Saccus pro Excellentiss. Se-
nato.

MAGNO PRINCIPI,
INVICTO HEROI,
IO. FERN. VELASCIO,
MAGISTRO EQVITVM
CASTELLAE,
DVCI SECVRIO,
HISPANIARVM MAGNATI,
CONSILII ITALICI
PRAESIDI,
SECVLI MVSAGETAE,
DE RHETORIBVS, ET SCHOLIS
PALATINIS
MEDIOLANENSIVM
DISSERTATIONEM
HISTORICAM
ERYCIVS PVTEANVS
INSCRIBO.

T I B I,
MAGNE PRINCEPS,

INSCRIBO, inquam, hoc istud si-
ue Oratoriū, siue Historicum mu-
nus: & fortassis ipse mihi audaciæ
notam, quòd leuidense munus. Quo
Virtutis ac splendoris gradu inter mor-
tales emineas, Princeps, imò Heros,
neminem mortalium fugit: vt planè
mihi videar, si vel incultus Orator, vel
incomptus Historicus ad Famæ tuæ
aram accessero, præsens aliquod nu-
men violare. Quia tamen

*Etiam Phæbo gratissima dona Cres-
tulit;*

Nec Dijs ipsis, vt eiusdem Poetæ ver-
bis vtar,

*Semper inaurato taurus cadit hostia
cornu:*

Hic quoque sit gratus paruus labor.

Paruus; quem magnum hoc ipso fa-
cies,

cies, quòd admittes; & quem ego sic
paruum tamen inscribo, ne ingratum
ipse me ostendam. Debeo enim DIS-
SERTATIONEM istam, quæ DE
RHETORIBVS SCHOLISQ. ME-
DIOLANENSIVM est: & sic tibi Rhe-
tores ipsi. Illam ego; quia felici, & vi-
tali fauoris tui aura concepi. Itaque
nata; & edita nomini quoque tuo sa-
cra legatur, vnde vitam traxit; cùm
etiam diurnare inter perennia monu-
menta non possit, nisi legatur. Vt
enim herbæ quædam in Sole exortæ,
in vmbra emoriuntur: ita hoc scriptũ
natali suo radio destitutum, vietum
ac caducum sit. Rhetores autem, ab
ipsis tenebris, & interitu ad memo-
riam hominũ postliminiò reuocati,
nouos natales tibi acceptos referunt:
quibus nouos ego emortuales faciam,
nisi referant. nec enim mihi qui scri-
psi, sed tibi cuius auspicio scripsi, vite

& fame beneficiū debent. A te verò ad
scribēdum excitatus sum: tu animum
addidisti; vt, cū spes iniecta esset ti-
tuli Historiographici apud Mediola-
nenses obtinendi, vires meas in hac
Rhetorum difficili historia experiri
ausus fuerim, quæ etsi muneri meo
proxima, omnem tamē Antiquitatis
memoriam exspirasse videbatur. Sed
Deus adfuit, tu adfuisti, & sic plurium
seculorum emortua gloria Dei tuoq;
beneficio reuixit. Hactenùs verò velut
in vmbra Historiæ lusi, in plenam lu-
cem progressurus, si plenum scriben-
di ius accipiam. Fac magne Prin-
ceps, & urbem hanc æterna memo-
ria tuam, me vsu mancipioque tuum
benignè respice. Multa magnaq; ha-
ctenùs tua in urbem beneficia sunt:
sed quasi parùm sit, præsens tibi secu-
lum obstrictum habere, extends mu-
nificentiam tuam, vt de Posteritate

quoque benè merearis. Neglectæ res,
& historiæ Mediolanens. iacent, & ob-
liuionis vitio penè patrio caret exēplo
virtus: fac per te Majorum facta co-
gnoscant posteri; facturi ipsi ne silen-
tio obruantur. Multa etiam magnaq;
hactenùs tua in me beneficia sunt; sed
ad culmen ipsum votorum videbor
euehi, si ad Historicum hoc munus.
Felix, si euehar; felicior, si à te, cui, vt
primo omniũ historiæ honorem de-
bebo: ita facillimè exsoluam. nullo
enim negotio tabulas meas impletum
tuis laudibus ibo, qui ipse iam virtu-
tum tuarum fama orbem terrarum
impleuisti: Quod reliquum est,

*Te duce vel Iouis arma canam, cæloq;
minantem*

*Cæum, Phlegræis Oromedonta iugis:
Celsaq; Romanis decerpta palatia tauris
Ordiam, et cæso mœnia firma Remo.*

Viue Magne Princeps, & immortalita
tem habe. Mediolani, VII. Eid.
Jun. ∞. 16 CIII.

AD

AVDITORES MEOS

FAMILIARES:

IO. Bapt. Pratum, }
Io. Bapt. Caimum, } *Œtos Mediol.*
Petr. Ant. Calchum, }
Io. Bapt. Vertuam, }
Franciscum Barzizam, } *Medicos*
Hannibalẽ, Vicomercatũ, } *Mediol.*
Alexandrum, Carchanũ, }
Iulium Cæsarem Vicomercatum,
Petr. Paul. Vicecomitem,
Augustinum Syrturum,
Io. Ambrosium Biffium,
Petr. Franciscum Marianum,
Henricum Septalium Lud. F.

DE RHETORIBVS, & SCHOLIS *vestris* DISSERTATIONEM HISTORICAM *vestra potissimum causa scripsi, & habui, Viri Amici, &*

ci, & Auditores Familiars: quam nunc
quoque vestra potissimum causa edo.
Vos enim illi estis, qui per frigus hoc bona-
rum omnium rerum, Doctrinae, & littera-
rum studio incensi, Virtutis, & Nobilita-
tis gloria clari, me publice differentem
cottidie auditis: cum vile aut superfluum
quibusdam videatur à Rhetore discere; vile
aut superfluum in hac Schola. Sed illo-
rum ego ut audaces ineptias reprimerem,
vestrum autem laudabile studium promo-
uerem, **DE RHETORVM, & SCHOL-
LARVM PALATINARVM** Anti-
quitate atque dignitate scribendum eden-
dumque putavi. Vos iudicate, & sic nunc
quoque **LECTORES** mei **FAMILIA-
RES** este, qui cottidie **AVDITORES**.

ERYCI PVTEANI
DE
RHETORIBVS
ET SCHOLIS
PALATINIS
Mediolanensium
DISSERTATIO.
HISTORICA.

LITERAM ROMAM MEDIO-
LANVM dicere, Auditores, ve-
tus, verumque elogium est. Quæ
enim duo

*Romanos rerum dominos, gentemq; togatam
ad Deos pænè euexerunt, armorum disciplina, &
litterarum studium, ita vrbs vestra olim comple-
xa est, vt domi militiaeque ad Romanam glo-
riam processerit. Sed arma quidem, etsi internis
seditionibus sæpiùs fatigata, ad terrorem orbis
fuissent, nisi Virtuti Fortuna inuidisset. Inter arma
litterarum subsidio toties collisæ Reipublicæ vul-
nera sanata, nunc quoque iactari gaudent. Sic fe-*

lix ROMA, totius orbis victorijs clara: tu quoq;
 felix ALTERA ROMA, quæ victa, Victricis glo-
 riam participas. Illius fortunam Mars, & horri-
 da quædam virtus: tuam famam litteræ promoue-
 runt; vt mihi quidem videre Martem ipsum lit-
 teris, & in primis Eloquentia, debellasse. Elo-
 quentia inquam, quæ Mediolani potissimum
 floruit, publicè in foro, & in Scholis quoque cul-
 ta: an in his ipsis, in quibus Suadæ nunc cottidie
 litamus? in his ipsis, quæ PALATINAE publico
 nomine dicuntur? Id inuestigatum eo, vt ostendā
 Scholas istas, inter antiquissima Urbis ornamen-
 ta, dignas iuuentute vestra esse; & munus ipsum
 honestissimum, inter titulos ciuiles. De RHETO-
 RIBVS enim dicam, eos à mille, & octingētis am-
 plius annis perpetuos, nec è plebe, sed meliori fe-
 rè numero hic fuisse: non minùs Professionis glo-
 ria, quàm stirpis claros, qui libentius Professio-
 nis gloriam, quàm stirpis vsurparunt. Decuit, &
 nunc decet; cum illustrius, mereri posteros Pro-
 fessione nobiles, quàm stirpe parentes recensere:
 facere sibi nomen, quàm accipere; nisi acceptum
 noua industria extendatur.

Tota licet veteres exornent vndique ceræ

Atria, nobilitas sola est, atque vnica virtus.

Virtuti proximū, largo & exundanti ingenij fonte
 irrigare iuuentutem publicè posse, & ad pruden-
 tiam præparare. Ego certè, cui post tot insignes,
 & eruditos viros, docere in his Scholis contigit,
 etiamsi extra Scholas, & maiorum aliquod lumē,
 & pompam imaginum habeam; longè tamen sua-

uiorem in Scholis famam degustare videor, quia
 ex me natam. Ecce autem, vt pænè in periculo
 modestiam meam voco, dum à publicis vestrisq;
 laudibus meas deriuo. Vestrae enim laudes istae
 sunt, qui Scholas istas à maioribus institutas pu-
 blico sumptu è Regis, & Reipubl. viribus foue-
 tis: non meæ, qui tantum gloriæ dumtaxat capio,
 quantum alij à me fructus. Itaque meum potius
 sit exsequi docendo munus, ad quod promotus
 sum; quàm ornare felicitatem dicendo, quam po-
 ritus sum. Ciuis succedat, & rerum Mediolanen-
 sium peritus, qui piè ac facilè subeat hunc labo-
 rem. Et tamen conabor ipse, cum bona vtriusque
 venia; vt in comparationem accipiat, non dicam
 peritiæ specimen, sed pietatis diligētiam, si quis
 concurret. Ego enim, vt nec ciuis titulum, nec pe-
 riti laudem iactem; audebo tamen, velut inter ci-
 ues adscitus, periti conatum, & velut inter peri-
 tos adscriptus ciuis officium Reipubl. impende-
 re; quæ publicè me & Laris iure velut ciuem, &
 ELOQVENTIAE PROFESSIONE velut peritū ad-
 sciuit. Quid igitur? Patria & sanguine alienus
 sum? sed Professione, & Pietate vester. Vos aures
 animumq; mihi, imò Scholis ipsis paullisper da-
 te. Magnum & inauditum hætenus est, quod di-
 cam, ad veterem vrbis, RHETORVM, & SCHO-
 LARVM vestrarum gloriam; vester est qui dicet,
 qui ad vestrum etiam nutū aut restringet dictio-
 nis seriem aut extendet. Ordinem intra leges li-
 neasque Historiæ habiturus, veritate, & selectu
 distinguam. Vt qui prolixum aliquod iter facit

non in stabulis cunctis & villis commoratur, sed in locis aut religione sacris, aut situ amœnis, aut antiquitatis fama claris: ita ego in hac Dissertatione non vbiq̃ue vocem impediens, sed rebus excellentioribus impendens, vagabor, & decerpam quidquid ad veram laudem componendam cum delectatione rarum aut eximum erit. Multa quidem curiosa inuentio protrudit, quæ silentio contemnenda sunt; multa item temporum obscuritas inuoluit, quæ inprimis explicanda sunt: vt nō minus supersit, quod dictu vile, quàm desit, quod inuentu difficile sit. Seligenda autem digna auri- bus materia, quæ verborum pompa vestiatur. Vetustatem, & hanc ipsam senectutem, quæ in homine venerabilis, in locis structurisq̃; sacra est, inprimis repræsentō; vt, si cui in angustum compressa dilapsa dignitas videatur, retrò ad memoriā maiorū cogitationes reflectat. minùs enim despiciet, quid RHETORES, & SCHOLAE PALATINAE esse desierint, si recordabitur, quid aliquando fuerint. Eloquentia, cùm deuicta Græcia, liberum populum quæreret, Romam, & mox Mediolanū, quasi ad socios fratresq̃; Populi Romam commigrauit; ita vtrobique commorata; vt cùm priscos suos RHETORES, & SCHOLAS Roma iactet: Mediolanum RHETORES ac SCHOLAE ipsæ. Romæ namque, Suetonio scribente, Senatusconsulto, C. Fannio Strabone, M. Valerio Messalla Coss. & postea iterum Cæsario Edicto Scholæ Rhetorum sublatae sunt. Scilicet Martiales illi manu esse strenui quam lingua, & cum Sallu-

stio,

stio dicam, optimus quisque facere, quàm dicere; sua ab alijs benefacta laudari, quàm ipse aliorum narrare malebat. Et tunc tamen Mediolani adulescentes declamationibus continebantur, & in toga Eloquentiæ quædam quasi arma quatiebant. Resumpsit verò mox Roma artem quam spreuerat: produxit Mediolanum quam adsumpserat: & mox colonias quoque studiorum circumquaque duxit. Nam, ut idem Suetonius auctor est, in Prouincias quoque Grammatica penetrauerat, ac nonnulli de notissimis Doctõribus peregrè docuerunt, maxime in GALLIA TOGATA: inter quos Octavius Teucer, & Siscennius Iacchus, & Oppius Cares. Quod autem de Grammatica dicit, ad Rhetoricam quoque referendum. Veteres enim Grammatici, ut ibidem Suetonius, & Rhetoricam docebant, ac multorum de vtraque arte commentarij feruntur. secundum quam consuetudinem posteriores quoq; existimo, quàmquam iam discretis professionibus, nihilominus vel retinuisse, vel instituisse & ipsos quædam genera Institutionum ad Eloquentiam præparandam: ut, Problemata, Periphrases, Elocutiones, Ethologias, atque alia hoc genus; ne scilicet sicci omninò atque aridi pueri Rhetoribus traderentur. Sed cur non prælucent Historiæ faces, & tot illustrium virorum nomina distinguunt, qui Mediolani docuerunt? Diuisum orbis imperium gremio vestro accepisse gloriamini: quin potiùs iam ante Eloquentiæ ac litterarum studio meruisse ut acciperetis. In contemptum, aut neglectum denuò amœnior ille animi cultus Romæ lapsus;

plus ; vt Mediolanum transmigraret : secuta imperij maiestas , quasi alibi consistere non posset , nisi vbi Litteræ ipsæ fundamentum subtrauissent. Luxus, Tyrannis, & mille senescentis vrbis morbi pepulerant bonas omnes artes, sine quibus firma aut robusta Imperij dignitas esse non poterat. Ergò Mediolani , velut in nouo regno se Virtus explicuit, Litteræ increuerunt, Eloquentia effloruit: Professores admissi aut conducti, qui Suadæ semina priuatim, & mox publicè spargerent. Sed facilè fuit procliuem naturã arte subigere , & innatas radices cultu ad fructum prouocare. Fœcunda enim, & quod Ausonius in laudem magnæ huius vrbis scripsit, FACVNDATA VIRORVM INGENIA vim & laudem Eloquentiæ propagarunt. Plinius exemplum ad municipes suos transferre conatus est, & Scholæ huius gloriam insigni & magnanima liberalitate in vrbe Patria adfectans , luculenter celebrauit. Ego pluscula verba recensere pensum habeo, vt, quod ille iuuentuti suæ factum cupit , ego vestræ gratuler. Libr. IV. Epist. XIII. Tacito scribens : *Proximè cùm in Patria mea fui , venit ad me salutandum municipis mei filius prætextatus. Huic ego, Studes? inquam. Respondit, Etiã. Vbi? Mediolani. Cur non hic? Et pater eius (erat enim vnà atque etiam ipse adduxerat puerum) quia nullos hic Præceptores habemus. Quare nullos? Nam vehementer intererat vestra qui patres estis (& opportunè complures patres audiebant) liberos vestros hic potissimùm discere. Vbi enim aut iucundius morarentur quàm in Patria: aut pudicius con-*

tinerentur, quàm sub oculis parentum, aut minore sumptu quàm domi? Quantulum est ergò collata pecunia conducere Praeceptores? quodq; nunc in habitationes, in viatica, in ea quæ peregrè emuntur (omnia autem peregrè emuntur) impenditis, adijcere mercedibus? Atque adeò ego, qui nondum liberos habeo, paratus sum pro Rep. nostra, quasi pro filia, vel parente tertiam partem eius quam conferre vobis placebit, dare. Tot bona olim Mediolanenses habuerunt, & nunc habent: benè, si habere se intelligant: benè, si fruantur. At nunc iuventus otio vitijsque demersa, ne paratas quidem artes auer cognoscere. Nos stipendium accipimus, vt doceamus: & rogare imò ambire plerosq; debemus, vt audiamur. Quid diceres, aut scriberes Plini, si hæc tropica videres? Vos prohibete patres, & cogitate quanti momenti sit in vrbe Patria filios ad Rempub. præparari: vos prohibete filij, & exemplum posteris tradite quod accepistis. Sed quid ita præceptus ab aureo illo litterarū seculo ad hanc nostram infelicitatem prolabor? Refero gressum, & priscos illos RHETORES inquirō; quorū etsi fugitiua quædam memoria est, conabor tamen ex obliuionis latebris eruere aliquam seriem, & æui nostri socordiam castigare. Burdigalenses suos Professores, Ausonius celebrauit; Romanos illos, Lucium Plotium, Lucium Otacilium, Epidium, Sextum Clodium, CAIUM ALBVTIUM Nouariensem, Suetonius, siue alius auctor est. Ex his ALBVTIUM Mediolani quoque docuisse, aut certè causas egisse, idem Suetonius testa-

tur. Et rursus in cognitione cædis, Mediolani apud
 Lucium Pisonem Proconsulem defendēs reum, cū
 cohibente liſtore nimios laudantium voces, ita ex-
 canduisset (Albutius,) vt & deplorato Italia statu,
 quasi iterū in formam Prouincię redigeretur; Mar-
 cum insuper Brutum, cuius statua in conspectu erat,
 inuocaret legum ac Libertatis auctorem, & vindi-
 cem, pænē pænas luit. Fuisse autem Mediolani sta-
 tuam Bruti, & cum magna gloria vrbs fuisse Plu-
 tarchus in eius vita refert. Fuit verò Mediolani in
 Gallia Cisalpina (Bruti) statua ærea vultum eius re-
 ferens, & aſlabrè efficta, Hanc postmodū, vt Cæsar
 conspexit, præterijt. mox subsistens, Magistratus vo-
 cavit, palàm querens à ciuitate eorum fœdus pacis
 ruptum. quippe in qua hostis seruaretur. Illi prin-
 cipio negare, ac dubij quem significaret, sese mutuò
 intueri. Cæsar verò ad statuam conuersus, contracta
 fronte, Numquid ait, iste hic consistit hostis noster?
 ac tum amplius illi percussi obmutescere. Cæsar au-
 tem arridens, laudauit Gallos, quòd amicis essent
 etiam in rebus aduersis stabiles, iussitque statuam
 superstitem seruari. Nunc verò concedamus, & Al-
 butium Romanis; si nobis illi AVRELIVM AV-
 GVSTINVM. Concedunt: & gloriari vrbs vestrā
 professorem potest, quem orbis Christianus do-
 ctorem. Quid illustrius relinquere Famæ Me-
 diolanensium potuit Antiquitas? quid vouere aut
 sperare posteritas? Felicem Romanam GREGORIO,
 & HIERONYMO dicitis: vos Roma ipsa AMBRO-
 SIO, & AVGVSTINO. Augustinum autem, vt vo-
 bis orbis vniuersus: ita vos Scholis istis debetis,

in quibus docuit ; & è quibus in Ecclesiam venit. Sed quomodo docuit? qua ætate? quo stipendio? Dicam, quantum poterò, distinctè, & succinctè; vt sine verborum tædio voluptatem meam, & simul gloriam vestrâ pascam. Exulto enim ipse memoria tanti viri, quem oratione celeberrimo, munere represento: vobis autem iucundissimum esse debet, remota obliuionis nube, prisca quadam litterarû luce resplendere. Erat olim sollemne huic vrbi, non è proprio gremio, & sinu doctores, sed aliunde adsciscere; quasi maior quædã reuerentia atq; auctoritas externi. Etsi enim benigniùs ad docendi præmia popularis vocatur, & familiaris ciuis ciuem docet; utiliùs tamen securiusq; ille qui seueriori iudicio conducitur, nec potest imperitiæ suæ tamquàm à Patria indulgentiam conciliare. Cùm etiam vago quodam errore ab absentes discendi cupiditas festinet, & iuuentus libertatis quadam affectatione alienos lares, & Scholas Patrijs præferat, prudenti quodam consilio vtraque corrigitur; vt domi & in conspectu parentum ac patriæ peregrinari, & alienis in terris institui quisque videatur, quia ab alieno. Maiori quidem sumptu exteri, quàm proprii conducuntur; cùm Patriæ ciuis laborem debeat, quem impendit; exteris verò, non tamquam ad officium vocetur, sed impendio ematur ad alienum opus: publica tamen iuuentutis utilitas tãti esse debet ne impendio retardetur. In hoc etiam gloria Reipub. versatur, non suis tantùm ciuibus, sed alienis quoque florere; vt hortum laudamus, qui in-

ter patria semina exoticam, & aliunde transportatam herbam alit. Id profectò iam olim prudenter ciuitas vestra vsurpauit, nequis hodiè externum arietet, & maximam famam ab externis accepit. Vacabat ante mille ducentos nouendecim annos, cùm magnus AMBROSIVS Ecclesiæ Mediolanensi præesset, hoc munus: & quæsitum Professore ciuitas publicè mittit. Quò? Romam: & ad quem? num priuatum aliquem? at de Repub. agebatur. Ad Q. Aurelium Symmachum V.C. & Præfectum vrbis. qui diligentia sua vsus, AVGVSTINVM tum fortè Romæ docentem dignum reperit, cui SCHOLAE PALATINAE Mediolanensium committereatur. Venit Mediolanum, AVGVSTINVS, docuit, placuit. Deus bone? ipsæ mihi Scholæ ad felicitatis suæ memoriam subsilire gaudio videntur: vrbs ipsa gestire ad sanctissimi viri nomen. Sed licet pronus in lætis assensus: nolo tamen tam insignis & luculenta gloria, sub dubia fide vacillet. Docuisse AVGVSTINVM Mediolaniam auiditatē encomij mei non explet, nisi ostendam docuisse: & si docuisse gloriosum, gloriosius, si fatetur aut gloriatur ipse qui docuit. Tu magne Antistes, qui Rhetoricum puluerem olim ab ineunte pænè ætate docendo collegisti: qui ex hac ipsa cathedra in Rempubl. Christianam adoptatus es, patere illustrem tuo nomine cathedrâ esse, quæ nunc Reipubl. Christianæ seruit. Lib. v. Confessionum scriptum reliquit: *Itaque posteaquã missum est à Mediolano Romam ad Præfectum vrbis, vt illi ciuitati RHETORICAE MAGISTER pre-*

vidcretur, impertita etiam eiectione publica; ego ipse ambiri, per eos ipsos Manichæis vanitatibus ebrios (quibus ut carerem ibam, sed utrique nesciebamus:) ut dictione proposita me probatum, Præfetus tunc Symmachus mitteret. Et veni Mediolanum ad AMBROSIVM Episcopum in optimis notum orbi terræ, cuius tunc eloquia strenuè ministrabant ad impem frumenti tui, & lætitiæ olei, & sobriam vini ebrietatem populo tuo. Perge, perge AVGVSTINE, & magnum Antistitem teque ipsum amplius depinge. Ad eum autem ducebar abs te nesciens, ut per eum ad te sciens ducerer. Suscepit me paternè ille homo Dei, & peregrinationem meam satis episcopaliter dilexit. Et eum amare cœpi, primò quidem non tamquam doctorem veri, quod in Ecclesia tua prorsus desperabam, sed tamquam hominem benignum in me. Et studiosè audiebam disputantem in populo, non intentione qua debui, sed quasi explorans eius facundiam, utrum conveniret famæ suæ, an maior minorve proflueret, quàm prædicabatur, & verbis eius suspendebor intentus. Rerum autem incuriosus, & contemptor adstabam, & delectabar suavitate sermonis, quamquam eruditionis, minùs tamen hilarescentis atq; mulcentis quàm Fausti erat, quod attinet ad dicendi modum. Cæterùm rerum ipsarum nulla comparatio. Totus quidem erat in Eloquentiæ studio Augustinus, & in ipso mediæ ætatis flore, ad Ambrosij nectar famæ suæ desiderium irritans. Ab Ecclesia, & viri sanctissimi ore verborum mellitos globulos ad Scholas transferbat, ipse mox à sanctissimo viro ad ecclesiam

transferendus. Cùm verò docendi munus auspicaretur annum agebat plus minus trigefimum. qui erat Christi, nisi me Chronologiæ fallunt, CCC. LXXXIV. & sub ipsa initia mox PANEGYRICVM Bautoni Consuli dixit. quod ipsius iterum verbis breuiter signabo non eloquar, calculatorum more, qui ingentes summas ceris breuioribus expriment. Lib. III. Contra litteras Petiliani: *Quam multa alia falsa consequenter nõ vtrũque dicere, sed etiã inscribere mira temeritate non timuit, cùm ego Mediolanum ante Bautonem Cõsulem venerim, eiq; Consuli Kalendis Ianuarijs laudẽ in tanto conuentu conspectuq; hominum, pro mea tunc RHETORICA PROFESSIONE recitauerim. Similiter lib. VI. Cõfessionum: Quam ego miser eram, & quomodo egesti (Deum adloquitur) vt sentirem miseriam meã die illo, quo cùm pararem recitare Imperatori laudes, quibus plura mentirer, & mentienti faueretur ab scientibus. De eodem enim Panegyrico intelligendus hic locus, tametsi istic se Consulis laudes, hic Imperatoris explicuisse scribit. Cùm enim Arcadius Imperator, & Flavius Bauto Consules hoc anno fuerint: ille in Oriente, hic in Occidente, vtrumque laudauit: magis tamen Imperatorem, quàm Consulem; quòd laudãdi siue adulandi copiam absentia, & dignitas Arcadij discreuerint; vt restrictior esset veriorque apud præsentem, & priuatum. Lubet nunc in re Antiquitatis curiosum amplius esse, & de Stipendio quoque dicere, an diuinare? ita, ita: sed grande, & luculentum fuisse. Me quidem splendor, & liberali-*

tas Mediolanensium nō sinit angustè sentire, qui cū ipse honesto sumptu doceam, non videor tamen priscam illam litterarum felicitatem experi-ri. Vespasianus, vt Suetonius refert, *Ingenia & artes, vel maxime fouit : primus è Fisco Latinis Graecisque Rhetoribus annua centena constituit*, nostra moneta, *bis mille quingentos Philippaos siue Ducatos*. Quæ tamen liberalitas si Romanos propriè ornat, vestram accipite. Diocletianus, & Maximianus (hos enim vestros appellare potestis) Eumenium Rhetorem *salarium* (verba eius sunt in Oratione pro Scholis instaurandis) *in sexcentis millibus nummū accipere iusserunt*, Id est, *Quindecim millia Philippaorum*. Ergò nunc Augustodunum, vbi ille docuit, cum Mediolano, Eumenium cum Augustino, Diocletianum cum Theodosio, aut Arcadio cōparate; nec difficile erit ad magnam aliquam summam Augustini professionem vocare. cuius illa quidem in errore æstuaris ætatis cupiditas fuit, vt honorarium ingens inhiauerit: illa Eloquentia & doctrina, vt obtinuerit. Cupiditatem verò sæpiùs seueriusq; vitæ sanctus fatetur, & castigat, in primis lib. vi. Confessionum, vbi vitam munusque suum apud Mediolanenses persequitur. *Inhiabam honoribus, lucris, coniugio; & tu irridebas. patiebar in meis cupiditatibus amarissimas difficultates, te propitio tanto magis, quāto minus sinebas mihi dulcescere, quod non eras tu*. Paullò pōst: non enim possum silentio præterire elegantissimum typum magnarum, & vanarum cogitationum, quibus tumida quedam

eruditio solet ebullire: Trāsiens per vicum quem-
 dā Mediolanēsem, animaduerti pauperem mendicū,
 iam credo saturum, iocantem atque ridētem; & in-
 gemui, & locutus sum cum amicis meis qui mecum
 erant, multos dolores insaniarum nostrarum, quia om-
 nibus talibus conantibus nostris, qualibus tunc labo-
 rabā, sub stimulis CVPIDITATVM trahens infelicitā-
 tis meae sarcinā, & trahendo exaggerans, nihil velle-
 mus aliud, nisi ad securā lētitiā pervenire, quō nos
 mendicus ille iam prācessisset, numquā fortassis illuc
 venturos. Quod enim iam ille pauculis, & emēdica-
 tis nummulis adeptus erat, ad hoc ego tam arumno-
 sis anfractibus, & circuitibus ambiebam, ad lētitiā
 scilicet temporalis felicitatis. Non enim verū gau-
 dium habebat: sed & ego illis ambitionibus multō
 falsius querebam. Et certē ille latabatur, ego anxius
 eram: securus ille, ego trepidus: & si quisquam
 percunctaretur me, vtrum malle exultare, an me-
 tuere; responderem, exultare. Rursus, si interroga-
 ret; vtrum me talem malle, qualis ille, an qualis
 ego tunc essem; meipsum curis timoribusq; con-
 fectum eligerem; sed perversitate, non veritate.
 Non enim eo me prāponere illi debebā, quo doctior
 eram, quoniam non inde gaudebam; sed placere in-
 de querebam hominibus; non vt eos docerem, sed
 tantum vt placerem. Propterea & tu baculo disci-
 plinae tuae confringebas ossa mea. Recedant ergo ab
 anima mea, qui dicūt ei, interest vnde quis gaudeat.
 Gaudebat mendicus ille vinolētia, tu gaudere cupie-
 bas gloria. qua gloria domine? quae non est in te. Nā
 sicut illud verum gaudium non erat: ita nec illa ve-

ra gloria, & amplius vertebat mentem meam. Et ille ipsa nocte digesturus erat ebrietatem suam; ego autem cum mea dormieram, & surrexeram, & dormiturus, & surrecturus eram inde quot diebus? Hæc cupiditas æstuantis adhuc animi; imò hæc facundia cupiditatē detestantis: vt tantū quidem benedicēdo meruisse, quantū malè cupiēdo alfectasse videatur. Docuit igitur AVGVSTINVS ī hac vrbe, & in hac Schola; atq; magno docuit: an etiā scripsit? omninò. Perfectus enim absolutusque Professor esse non potest, nisi περιδέξιος, vt ita dicā, sit, & vocem stili diligentia subsequatur. Iuuentus ipsa stilo sibi viam expedire ad Eloquentiam debet, quam ore exerceat: scribere, vt rectè dicat. Quomodo autem ad scribendum excitabit Professor, nisi & ipse scribat. Nō audiri solūm, sed legi quoque debet, vt continuò doceat. Absentes & posterī in partem fructus veniunt, si expensa tabulis doctrina duret. Breuis est vocis cursus, & ambibus: stilum nec orbis nec vnius seculi spatia terminant. At enim, inquires,

Fungar vice cotis, acutum

Reddere quæ ferrum valet, exsors ipsa secandi.

Munus & officium nil scribens ipse docebo.

Id verò ignauum, aut inglorium est: pulchrius, præstare ipsum te quæ doceas. Ego certè in derelicta, & sterili Schola scribendo consequor, vt florentissimum semper auditoriū habeam. Pauci & ipsi rogati sunt, qui vocē meā excipiunt: sed caue ad tam exiguū numerū professionis fructū restringas. Pleraque Italia, Gallia, Germania Puteanum audit,

audit, quia legit. quam ego laudem non mihi, sed Scholæ vestræ tribuo, cui potissimum scribo. Agnoscite hunc animum, imò hoc beneficiū (cur non sic æstimem?) velut liberale corollarium vocis. Beneficium enim est, quod necessitati nō obnoxium, prodest: nisi tamen officiū putetis, quidquid bene publicè fit. Professor quidem docendo præstat, quod Scholæ, & iuventuti debet: scribendo otium ipsum, & priuatam libertatem in publicū confert. Sic Prisci illi Rhetores, sic vester AVGVSTINVS, cuius & ipse exemplum cepi imitari. Ex illis enim, quæ hoc biennio in lucem produxi, PANEGYRICVS circumfertur, GENIALIVM SERMONVM, liber legitur, MVSATHENA canitur, ITER NONIANVM teritur, EPISTOLARVM PROMVL-
 SIS libatur. ELOQVENTIAE AVSPICIA celebrantur, DE DISTINCTIONIBVS SYNTAGMA laudatur. AVGVSTINVS autem quid stilo Mediolani Professor emolitus est? Ex ipso volo audiatis, ne quis ambitiosum iudicet propria scripta recensere. Lib. I. Retractionum: *Per idem tempus, quo Mediolani fui, Baptismum percepturus, etiam Disciplinarum libros conatus sum scribere, interrogans eos qui mecum erant, atque ab huiusmodi studijs non abhorrebant: per corporalia cupiens ad incorporalia, quibusdam quasi passibus certis, vel peruenire, vel duci. Sed earum solùm DE GRAMMATICA librum absolvere potui, quem postea de armario nostro perdidit: & DE MVSICA sex volumina, quantum attinet ad eam partem, quæ Rhythmus vocatur, sed eosdem sex libros iam baptizatus, iamq;*

ex Italia regressus, in Africa scripsi. Inchoaueram quippe tantummodò istam apud Mediolanum disciplinam. De alijs verò quinque Disciplinis illic similiter inchoatis, DE DIALECTICA, DE RHETORICA, DE GEOMETRIA, DE ARITHMETICA, DE PHILOSOPHIA, sola principia remanserunt: quæ tamen etiam ipsa perdidimus; sed haberi ab aliquibus existimo. O indefellum ingenium? ò lucubrationes dignæ tali ingenio. Præstitit verò ista in litteris Deo iam (vt ipse loquitur) seruientibus; sed adhuc in Superbia Scholam, tamquam in pausatione, seruientibus. Quid si etiam plura? Quid si CONTRA ACADEMICOS LIBROS TRES? Quid si DE BEATA VITA LIBRVM singularem? Quid si DE ORDINE LIBROS DVOS? accuratum opus? Quid si SOLILOQUIORVM LIBROS DVOS? Quid si DE IMMORTALITATE ANIMÆ LIBRVM singularem? Enim verò dicatis non ad docendum, sed scribendum conductum. & tamen scripsit, sicuti in libris Retractionum ipse testatur. Felicem urbem, quam tot egregia volumina natalem habent? Felicem Scholam, cui acceptam referre hæc famam suam vrbs debet. Quid autem si hæc omnia intra bienij spatium, quo Mediolani fuit; Scripta enim antequàm Baptismatis Sacramento initiaretur: initiatus autem anno secundo postquam Mediolanum venit, cum intereà Scholam renunciaffet. Cur autem renunciauit? quia difficultas spirandi continuo per æstatem ultimam studio contracta vocis officium impediabat: quia Deus ipse AVGVSTINVM deposcebat. Rem producem è lib. ix.

Confessionum. Et placuit tibi (Deus) in conspectu tuo, non tumultuose abripere, sed leniter subtrahere ministerium linguæ meæ Nundinis Loquacitatis; ne ulterius pueri meditantes, non legem tuam, non pacem tuam, sed insanias mendaces, & bella forensia mercarentur ex ore meo arma furori suo. Et opportunè iam paucissimi dies supererant ad vindemiales ferias; & statui tollere illos, ut sollemniter abscederem, & redemptus à te iam non redirem venalis. Paullò post de morbo apertiùs: Quid etiam, quod ipsa æstate litterario labore nimio pulmo meus cedere cæperat, & difficulter trahere suspiria, doloribusq; pectoris testari se saucium, vocemque clariorem productioremve recusare, primò perturbauerat me; quia Magisterij illius sarcinam pænè iam necessitate deponere cogebat; aut si curari, & conualescere potuissem, certè intermittere. Amplius ex eodem libro: Renunciaui, peractis Vindemialibus, ut Scholasticis suis Mediolanenses Venditorem verborum alium quærerent; quòd & tibi ego seruire delegissem; & illi Professioni, præ difficultate spirandi ac dolore pectoris non sufficerem. Denique, ut sermonem transferam: Et venit dies, in qua etiam actu soluerer à PROFESSIONE RHETORICA, vnde iam cogitatu solutus eram. Et factum est: & eruiisti linguam meam, vnde iam erueras cor meum. Fecit igitur AVGVSTINVS Mediolani, quod paullò antè Victorinus Rhetor Romæ, ille, ut Augustinus ipse loquitur lib. viii. Confessionum, doctissimus senex, & omnium liberalium doctrinarum peritissimus; quique Philosophorum tam multa legerat, &

*diudicauerat, & dilucidauerat; doctor tot nobilium
 Senatorum; qui etiam ob insigne Magisterij, quod
 ciues huius mundi eximium putant, statuam Roma-
 no foro meruerat, & acceperat, vsque ad illam eta-
 tem venerator idolorum sacrorumq; sacrilegorum
 particeps. Is autem quid fecit? Scholas Romanas
 deseruit; & exemplum Augustinus accepit, quod
 Mediolani sequeretur. Verba eius sunt, lib. viii.
 Sed ubi mihi homo tuus Simplicianus de Victorino
 ista narravit, exarsi ad imitandum. ad hoc enim, &
 ille dixerat. Quid igitur? ego Professionem Augu-
 stini nomine insignire audebo, quam Augustinus
 ipse tanquam vanam reliquit, tamquam noxiam
 perstrinxit? vocat ecce *Superbiae Scholam, Nun-
 dinas Loquacitatis, Insanias mendaces: & alibi,
 Mendacij cathedram: seipsum, Verborum vendi-
 torem. Ita est: sed cautè dicendi ille feruor expli-
 candus est; ne tam vetustam memoriam adurat.
 Nondum Christiana modestia Gentiles Scholas
 penetrauerat: nondum loquacem fastum Verita-
 tis professio represserat: debellata Gentilitas etiã
 in Scholis triumphabat, Recens & valida etiam
 apud impios lex Iuliani erat, qua à Professione lit-
 terarum Christiani arcebantur. Augustinus ipse
 signato loco, de Victorino: Posteaquàm verò, &
 illud addidit (Simplicianus,) quod Imperatoris Iu-
 liani temporibus lege data prohibiti sunt Christiani
 docere litteraturam, & Oratoria (quam legem ille
 amplexus Loquacem Scholã deserere maluit, quàm
 vetbum tuum, quo linguas infantium facis disertas)
 non mihi fortior, quàm felicior visus est; quia inue-
 nit**

nit occasionem vacandi tibi. Ammianus Marcel-
 linus lib. XXI. *Illud autem inclemens, obruendum*
perenni silentio, quòd arcebat docere Magistros Rhe-
toricos, & Grammaticos ritus Christiani cultores.
 Statum igitur, & conditionem Scholarum Augu-
 stinus, non ipsas detestatus est: qui cum Religio-
 nem non inueniret in Scholis, Scholas deseruit;
 vt Religionem potiùs quàm Eloquentiam profi-
 teretur. Erat Eloquentia in Scholis, Religio non
 erat: & cum Augustino Eloquentia ipsa Scholas
 deseruit, vt Christiana libertas intraret. Intrauit:
 & fœda stigmata venustis encomijs dispunxit. Su-
 perbiæ Schola erat? Modestix domicilium factum:
 Nundinæ loquacitatis? tranquillæ Suadæ sacrariû
 exstitit: Infantiæ mendaces? Bonæ mentis regula
 euasit: Mendacij cathedra? Veritatis quies, &
 magisterium successit. Verborum venditor ipse
 Professor? Christianæ facundiæ promus audiit.
 Tales profectò reliqui aliquo post interuallo qui
 secuti: &, iam vbiq; terrarum Gentilitate pro-
 strata, BONVICINVS RIVIVS, per noctem illam tē-
 porum in Scholis nostris clarus, in Republ. po-
 tens: qui, si lapidi fides, Xenodochium in oppi-
 do Legnano hodie pietatis fama superstes extru-
 xit; qui in hac ipsa vrbe pijsimum, & toto orbe
 venerabilem ritum, quo ad æris signum humanæ
 salutis initium religiosa memoria cottidie reco-
 limus, instituit; denique qui Italicam linguam ru-
 dem etiam tunc, &, vt ita dicam infantem, stilo
 & eloquio colere aggressus est, cum ne in Scholis
 quidem Barbaries Latinitati pepercisset. Erant

quidem illa tempora, velut in nubilo posita, sine
 vlla pœnè cura aut cogitatione Posteritatis: ob-
 ducta memoria insigniũ Professorum, donec tan-
 dem illa Barbarorũ vltima tempestas detonuit,
 & res Mediolanensium in serenitatem datæ. Tum
 noua vndique lumina exorta priscam ingeniorũ
 felicitatem reduxerant. Docuit vir disertissimus
 FRANCISCVS PHILELPHVS, qui à Io. Maria Ga-
 lentio annum agens LXXIV. Mediolanũ vocatus,
 postquàm Romana, & Bononiensi Professione
 inclaruisset, nõ minùs senectute venerabilẽ hanc
 Scholam, quàm Eloquentia senectutem effecit.
 Quasi urbem vestram reueritus, experiri alibi co-
 natum suum voluit, vt matura, & adulta huc stu-
 dia inferret. Senectus autem cùm vbique vene-
 rabilis, tum in pulpito religiosa, & sacra est, pœnè
 discipulis adorata. Vt enim imperium poten-
 tioris sustinemus, æqualis fastidimus: ita præce-
 pta iunioris aut senis. Quid igitur? tantũ decre-
 pitos habebit nostra Schola; & vicinum cathedrę
 capulum faciemus? absit. Floreat interdum cum
 adolescente, vigeat cum viro; quia & hi senes es-
 se possunt. Studiorum Præsidi Apollini non ca-
 nos, sed lanuginem Antiquitas consecrauit; &
 mea quidem caussa plurima eorum exempla con-
 ferrem, qui præmaturè docuerunt, nisi ætatem
 impetrassem. Post PHILELPHVM gloria, & fru-
 ctus se Scholæ amplius diffudit: ac Professores
 extitere. IOANNES COLA, DEMETRIVS CHAL-
 CONDYLES, ARON BATALIVS, PHILIPPVS BE-
 ROALDVS, GEORGIVS MERVLA, STEPHANVS

NIGER, M. ANTONIVS MAIORAGIVS, OTHO
LVPANVS, AONIVS PALEARIVS, FRANCISCVS
CICEREIVS, IO. PETRVS MARCHESONIVS.

Multi prætereà quos fama obscura recondit.

Ego tandem suffectus sum, vt tot eruditos viros studio, & diligentia referrem. Adnitar verò, vt referam, sic iuuentus faueat, ac viam ad Eloquentiam ituris faciam, quæ à Virtute non abducat. Quorsùm enim linguam instruamus, si animus incultus? Non eloquentes tantùm, sed bonos Republiciues à Professore expectat: nec ille verè eloquentes exhibere poterit, nisi si bonos. *Eloquentia* namque, vt Staius Cæcilius vester, vester inquam, & sic propriè vobis scripsit, *Innocentia est*. Scribere hoc nisi Mediolanensis non poterat: & sic nulli rectiùs quàm iuuentuti vestræ præscribi. Ergò retinete nomen, & laudem priscam Innocentiæ; vt Eloquentiæ inueniatis. *Neque enim* (vt Quintiliani verbis sententię meæ pondus appendam *esse Oratorem, nisi bonum virum iudico: & fieri etiam si possit, nolo*. SCHOLAS antiquitùs fuisse, satis ostendi: sed PALATINAS fuisse, reliquus labor: iucundus facilisq; futurus, si benignã deinceps fauoris vestri aurã experiar. A Romano Palatio, PALATINVM dici, clarum. Non continuit se Romæ Palatij maiestas, postquàm Cæsarum esse domicilium cœpit; sed per Prouincias sparsa; vt toto terrarũ orbe Imperator habitaret. SCHOLAE verò PALATINAE, quasi Palatio digniores, in alteram dumtaxat Romam, postquàm Romæ esse cœperunt, potuerunt traduci. Tantum inter

Imperatorem & Eloquentiam intererat. Ille humilia passim tecta, & mœnia subibat: hæc non inueniebat dignitatem suam, si aliò, quàm in urbem vestram commigrarent. Fuisse autem Romæ Scholam siue Auditorium PALATINVM, in quo Carmina, Historiæ, sed & Orationes, & Dialogi publicè recitabatur, inficias Romanitatis peritus nõ ibit. PALATINVM inquam; quia in templo Apollinis Palatini. Nam cum se hac recitatione abstinere Horatius scriberet,

Hæc ego ludo

Quæ nec in æde sonent resonantia, iudice Tarpa;
& alibi item *ædem* nominaret,

Vacuam Romanis vatibus ædem;

Scholia vetera *ædem* utrobique Apollinis Palatini interpretantur. Plinium huc voco de Claudio Imperatore, lib. i. Epist. xiii. *Memoria parentum Claudium Cæsarem ferunt, cum in PALATIO spatiaretur, audissetq; clamorem, causam requisisse; cumq; dictum esset RECITARE Nonianum, subitum recitanti inopinatumq; venisse.* Ecce Palatiũ, ecce Recitationem. Si autem vicinus iste clamor, & si in æde; vbi, nisi in Apollinis Palatini? Dicerem & de Schola Palatina Ciceronis, nisi priuata ea fuisset: quam quidem domi se habuisse sæpius scribit; & lib. ii. Epist. iv. ad Atticum, *Palestram Palatinam* nominat: *His temporibus, tam dubia vita optimi cuiusque, magni æstimo vnus æstatis fructum PALESTRÆ PALATINÆ, scilicet quem in domo sua Palatina docendo, & differendo capiebat.* Lib. vii. Ad familiares, Epist. xxxiii. Volum-

nio scribens. *Quòd Declamationibus nostris cares, causa inuidendi; nisi fortè ipsius Eloquentiæ magis, quàm quòd me audiret, inuideres.* Ibidem: *Nam & Cassius tuus, & Dolabella noster, vel potiùs vterque noster, studijs iisdem tenentur: & meis æquissimis videntur auribus.* Iterùm lib. ix. Epist. xvi. *Hirtiũ ego, & Dolabellam dicendi discipulos habeo, cœnandi magistros. Puto enim te audisse (si fortè ad vos omnia perferuntur) illos apud me declamitare, me apud eos cœnare. Quid Romæ; quid in priuato adhuc moror? Mediolanenses nostras, & publicas PALATINAS per Antiquitatem inuestigo: an iam distinguo? Nominare enim Symmachus videtur, qui Mediolanum, ad Mineruium scribens lib. iv. Epist. xxxv. Amicitia ætatem ac fidem ab Eloquentia Palatina ducit: Præterea cùm PALATINAE ELOQUENTIAE militares, porrexi amicitia tuæ dexterã. Si verò Palatina ista Eloquentia Mediolani, vbi, nisi in Schola Palatina? vnde etiam firmior robustiorq; amoris nodus, quàm è communibus studijs, & Scholis? Neque enim, vt verissimè Quintilianus, est sanctius, sacris iisdem, quàm studijs initiari. Mediolani igitur olim SCHOLAE PALATINAE: Ego tamen, videte confidentiam meam, quasi aliunde dictionis votum impleturus, Symmachi loco non vtor: què ad aulæ tribunalia, & aduocationes militares, quibus Palatium perstrepebat, sciam posse referri. Augustinus noster pro hac sententiã scripsisse videtur lib. viii. Confessionum. Venit & ad me, & Alipium Potitianus quidam ciuis noster, in quantum Afer,*

præclare in Palatio militans. In Palatio autem Mediolanensi. Et Ammianus lib. xxx. de hoc idē genus Aduocatis: Qui tenuorum negotia Militaris rei Rectoribus, vel intra Palatium validis, venditantes, aut opes, aut honores quasiuere præclaros. Militum autem Scholæ illæ Palatinæ fuerunt, ad quos multarum redire partes solebant. Ita Historiæ passim, & libri iuris dolet, Scholasq; Palatinas nominant. Idem Ammianus lib. xiv. De Thallasio: Scribens ad Cæsarem blandius, adiumenta illi paulatim subtraxit, sollicitari se simulās, ne quod militare otium, ferè tumultuosum, in eius perniciem conspiraret; solisq; SCHOLIS iussit esse contentum PALATINIS. Paullò post: Montius tunc Quæstor, asper quidem, sed ad lenitatem propensior cōsulens in commune, Aduocatos PALATINARVM primos SCHOLARVM allocutus est mollius. In Codice verò Iustinianæo quoties, & quot modis SCHOLAE PALATINAE repetuntur? Cui otium, & curiositas, per sparsas, & confusas illas leges erret. Ego hoc addo, totum illum aulicum siue Palatinū gregem in Scholas distributū, varios honoris titulos prætulisse. Ut tamen & nostræ huic Militiæ litterarię ius augusti nominis Palatium concedat, Antiquitatem flagitabo. Romani, post varia bella, & discrimina, Italia potiti, & in quædam quasi studia pacis dati, cū in vrbe Patria ornanda ambitionem fatigassent, Mediolanum conuersi sunt; ut in populum Romano nomine dignū Imperij opes, & opera effunderent. Sic igitur alius nouo muro-

tam urbem strinxit. Alius templorum maiestate Deos ipsos è cœlorum erroribus euocauit. Alius & resides aquas, & nouos amnes velut æstuantis urbis visceribus infudit. Alij Circum, Theatrum, Curiam, Capitolium quorum nunc reliquias corradimus, & vno verbo, Romam ipsam Mediolani struxerunt. Nerua postea Imperium quoque communicans, Palatium Augustale cōdidit: aliud Traianus? aliud Maximianus, pariter enitentes, vt structuræ, & habitationis quodam iure in originem SCHOLARVM PALATINARVM laudarentur. Vt Scholarum nomen duraret, plura Palatia condita: & durauit; vt quisque Palatij memoriã Scholarum confinio deberet. Vbi essetis superbi conatus, nisi hæ Scholæ nostræ essent? vixitis: & tamen viuitis, quia illæ viuunt. Tanti refert domicilium sibi Princeps, an Musis exstruat. Maximianus verò, vt vniuersam hanc gloriam ad se traheret, & Herculeus dici voluit, quasi cū Hercule ipso (qui Genius urbis olim habitus) tutelam Mediolanensem gerens; & Herculi fanum, cuius sedecim illæ striatæ, & ingentes è marmore columnæ exstāt, Musarum sacrario iunxit. Ille qui consortem Imperij Diocletianum ferebat, ab origine Scholarū Neruam, ac Traianū remouit: & in hoc fortè bonus laudatusq; Imperator. Erat iam Romæ tēplū Herculis Musarum, quod in Circo Flaminio Fuluius ille nobilior ex pecunia Censoria fecerat: Mediolani Imperator ipse studijs tutelarem concilians, structure miraculo Herculem Musagetam coluit; vt Musarum quies hīc quoque defensione

Herculiss, & Herculis virtus voce Musarum æterna esset: vos autem, non solum benedicendi disciplinam, Musarum cultu; sed benè faciendi, Herculis subsidio acciperetis. Hercules tamē in hac vrbe Romana etiam fata expertus, & inter rudera sepultus, nomē penē ipsum memoriamq; exspirauit. Sic Musæ, sine duce per ruinas vrbis errantes, in humiles tandem parietes augustum Palatij nomen intulerunt. Sed cur non te video, ò prisca vrbs, & vultum priscae Scholæ? Conulsa, & penē eiecta sedibus tuis iaces; quid nisi funus antiquæ maiestatis repræsentans? Urbem tamen per vmbra, & nebulam lustrare in Elogio Ausoniano ausim; vt Scholam inueniam.

*Et MEDIOLANI MIRA OMNIA, copia rerum,
Innumera cultæq; domus, FACVNDÆ VIRORVM
INGENIA, antiqui mores: tum duplici muro
Amplificata loci species, populiq; voluptas
Circus, & inclusi moles cuneata Theatri:
Templa, PALATINAEQVE ARCES, opulensq;
moneta:
Et regio HERCVLEI celebris sub honore lauacri.
Cunctaq; marmoreis ornata peristyla signis:
Omnia quæ magnis operum velut æmula formis,
Mœniaq; in valli formam circumdata labro
Excellunt: nec iuncta premit Vicinia ROMÆ.
Ecce MIRA OMNIA: sed inprimis ARCES PALATINAE. illæ inquam Maximiani, quæ diuino etiã cultu, licet impiè insignitæ sunt; vt illustrius Scholæ denominarētur. Mamertinus in Genethliaco:
Quid illud, Dij boni? quale pietas vestra (Diocle-*

tianum, & Maximianum compellat) *ſpectaculum* dedit, cùm in MEDIOLANENSI PALATIO, admiffis qui SACROS VVETVS ADORATVRI erant, conſpecti eſtis ambo; & conſuetudinem ſimplicis venerationis geminato numine repente turbatiſtis? Inter Urbis igitur miracula PALATIVM conſpicimus. vbi autem Schola? Itane, Auſoni, maximum orna- mentum Elogio ſecreuiſti? at tuum hodiè Elogiũ, & imaginem Schola recepit; imò in fronte præfert, velut ſuum proprium, & urbis decus. Repe- ro, & altiori voce increpo: vbi, Auſoni, Schola? An PALATIO incluſiſti? Ira exiſtimo. digniùs enim habitare Litteræ non poterant, niſi vbi Im- perator: nec debebant alibi, niſi vbi Imperator. Oculos veſtros appello: hic ipſe ſitus annon vete- rem memoriam exponit? Non in publico tãtũ, aut in foro, aut in Comitio, ſed in ipſo hodiè Pa- latio docemus. Poſtquàm enim OLDRA DV S TRESSENVS Prætor, anno M. CC. XXXIII. no- uum Palatium iſtud in nouo foro exſtruxiſſet; hic locus Gynæceium ſiue Palatium minus, in quo Prætorum vxores habitarent, recepit: quod à MATTHAEO VICECOMITE, M. CCC. XVII. in minorem Curiam tranſmutatũ, mox SCHOLAS PA- LATINAS admiffit. In Palatium igitur, atque ad eò Curiam à IO. MARIA GALEATIO litterarũ aman- tiſſimo Principe Eloquenriæ ſedes, velut propriũ regnum, tranſlata eſt; vt in nouo loco auitum no- men inueniret. an & Principem, nouumq; Muſa- getam? Omninò. vicinus enim ille; imò in cõſpe- ctu, tametiſi reſeſſit: reſeſſiſſe autem videtur, vt

locum Scholæ daret: neque tamen recessisse, qui nunc etiã cõtubernij ac præsentia felicitate Scholas profundit. Vbi enim habitare Princeps videtur, nisi cum Republ. vbi autem Respub. nisi vbi ius, & Iustitia vrbis? Intra hæc septa comitia feruent, suffragia feruntur, & priuatus quisque velut in Populi caussa versatur. Nunc verò Schola ipsa, quid nisi Palatium? Pulpitum, & suggestũ, quid nisi solium? Professor, quid nisi imperantis imaginem adumbrat? In publico, & cottidiano confessu hic vnus eminent, dicit, docet: in hũc vnũ oculi omnium coniecti; vnus omnes respicit: ab huius omnes ore pendent, ad huius omnes nutum mouentur. Etenim Suadæ Mysta, si orat, potentior imperante est: si docet, melior. Impellit enim quo vult orando auditores suos; & hi ipsi affectum accipiunt quemcunque Orator induerit? Docendo verò rudem, & ligatum, vt ita dicam, discen- tis animum linguamq; expedit, ad benè pariter faciendum ac dicẽdum. Similitudinem igitur Principis Professor repræsentat. vbi? in Schola; imò in Palatio. Scholasticum enim hoc Palatiũ est, atque adeò PALATINA SCHOLA. Palatium; in quod sine ruboris impedimento introire: Schola; in qua discere, ætas & ordo quisq; possit. Tu qui iunior, obscurior, pauperior, puta te in Scholam venire: tu qui maturior, nobilior, potētior, in Palatium. In Schola alendus, & roborandus est animus, vt in Palatio consistat. Bone Deus? quæ hæc ratio est? quod benè discias publicè, pudor est; quòd malè scias laudem habet? Ad publica vitia, & libidi-

nes corrupta verecundia ruit; ad publicam vocē si quis pedem intulerit, erubescit: postquam retulerit, pusillum temporis *queritur se, quia non perdidit, perdidisse.* Quid malum, sportulis, aut cenis conducendi Auditores sunt, aut nummo conducēdi, prisco vitio, qui subsellio mihi cōpleant? qui applausum commoueant? qui Scholæ dignitatem suffulciant? Nec Sophocles, nec Laudicenos moror: voueo tantūm, vt sint qui dignentur doceri. nec enim vt ipse disertus videat laboro, sed vt alios faciam. At iam priuatim, inquiet aliquis, Eloquentiam haurio, iam puer hauri. Nescio; sed tamen qui audire fastidit, quæ semel didicit, quid nisi pœnitere videtur se didicisse? Rectum bonūque ingenium libenter audit, quod docere quoque possit. Adde quòd rerum omnium fragilis, & fugitiua quædā memoria est: Licebit autē alieno sudore varias doctrinæ imagines irrigare, vt viuāt. Si non fructum hunc capies, vt discas; voluptatē capies, vt scire te intelligas. Quid si etiā meliora quædam paro, non in vmbriis Scholarum obvia? Post cœnam, bellaria nemo spernit. Per ripā ego fluminis, & supercilium riui spatari soleo, non vt bibam, sed vt vitreo colore oculorum hilaritatem pascam, aut Nympharum gratissimo murmure auribus delitias faciam: ita hic licet. Marcum Ciceronem, ipsum Eloquentiæ Principem, & Scholæ nostræ Dictatorem Suetonius M. Antonij Gniphonis Grammatici Scholam frequētasse scribit, *etiam cū Prætura fungeretur.* Imitare, & ad honestam voluptatē veni, ad amœniorem aliquā

doctrinam, ad quam à Principe, & Republ. vocaris. Publica enim hæc institutio est, qua ciues sibi Princeps format, Resp. adoptat. Ille vt dignos republ. hæc vt Principi deuotos faciat. Bonos esse ciues salus Reipubl. est: & Princeps bonus, hoc à Republ. meretur, vt tales regere possit, qualis ipse est: hoc etiam officium Reipubl. vt Principi similes subditos exhibeat. ita enim facili freno ab vno multi reguntur, si in vnus multi exemplum conspirent. Noster verò Princeps ille ab ipso Marte creatus, etsi bonus sine litteris, & utilis Reip. contigit; intelligit tamen se bonos sine litteris ciues habere non posse. Illius quidem tantū tamq; diuinum ingenium est, vt sine litterarum adminiculis boni ac gloriosi Gubernatoris nomen tueatur. bonus ex eo, quòd prosit: gloriosus, quòd sine litteris. Noscat igitur Iuuentus Principem suum, & sub illo florentem Rempubl. noscat in hac Schola. Capita ecce proscriptorum ciuitatis oculis pro Porticu nostra exponuntur; proscriptionis minæ proclamatur; vt in illo potissimum loco ciuium iure, & commercio scelerati priuentur, vbi ad Patriam conseruandam, augendam, ornandam instituuntur: illic potissimum pœnam suam populo ostendant, vbi ad præmium promouentur. Hic enim vsus Scholarum, quas qui amat, & frequentat seipse dignum Republ. & Fama parat: qui negligit, & spernit, iners otium ad enormia facinora fouet. A Schola igitur ipsa Respub. pendet: ac tantā quidem Rempubl. habituri estis, quantam Scholam facietis. Hæc enim, quemad-

modum in ipso homine cor, ita in ciuitate vestrâ
 censerî debet, vnde vis, & vita omnis ingeniorû
 per vniuersum, & diffusum istud corpus deriuat-
 ur. Hęc vultum ipsam ciuitatis recipit, & facit. Si
 publicum aliquod gaudium est, vbi effusiùs exul-
 tatur? si dolor, vbi mœstiùs plāgitur? vt mihi qui-
 dem videatur vterque Reipub. status, seu prosper
 seu aduersus, in Auditorio isto posse explorari.
 Intra modò, vt, si pars aut membrum Reip. videri
 vis, te ipsum inuenias. Intra, NAM ET HIC DI
 SVNT. Non ego ædificium tibi commendo, sed
 Professionem; non pulpiti pretium, sed dignita-
 tem; non sedilium ordinem, sed vsum; nō laquea-
 ria ista, sed errantem imaginem Suadæ; non adi-
 tum, stationem, proscholium, porticum, signa, co-
 lumnas, non deniq; marmoreâ illam, & augustâ fa-
 ciem: quia sine his omnibus utilitas ac maiestas
 Scholarû infracta est; & hæc omnia, aut meliora,
 aut deteriora esse tēporis, aut benignitate, aut in-
 iuria possunt. Ipsum tātum nomē inculco, PALA-
 TINAS esse: & quod nomini coniunctum, in me-
 ditullio ciuitatis sitas. *Scilicet vt in cælo, mediam
 ferè regionem Sol obtinet dux, & princeps, & mo-
 derator luminum reliquorum mens mundi, & tempe-
 ratio:* ita hæc Schola centrū vrbis inter tot Gym-
 nasia, & Collegia circumfusa, è quibus facilius
 breuiusq; ad publicam Suadam Iuuentus concur-
 rat. Itaque Scholæ principi minora illa astra ser-
 uiant, illi conspirantes cētus, illæ nouæ, & adultę
 faces, quæ per caliginem hanc litterarum accen-
 sę, vmbra tiles cathedras implēt. Renascitur pri-

cum SCHOLAE PALATINAE nomen ac numen, sed etiam nunc in crepusculo gloriae positum, & frigore: obseptum fuligine quadam, & velut reliquijs noctis, quæ magno animo euincendæ sunt, aut certè contemnendæ, dummodo ne noceant. Sed quid animi crucior? terrebunt magis, quàm nocebunt; ac impedire lumen publicum poterunt, motum non poterunt. Impelletur enim altiori auxilio votum bonæ mentis; ac vret delebitq; coactas illas nubes. Ego quidem non solus, sed tamen primus Eloquentiæ hunc currum ago: felix, si non primus vocis stiliq; impedimenta experior. Sed carpe; & simili caue, quisquis infestus conatibus meis es. Ita enim contra publicam lioris petulantiam animum obarmaui; vt & concoquere reprehensiones possim, si merear; & iudicare, an merear. Longe quidem à spe gloriae remotus est, qui reprehendi non consuevit: longius, qui contemnit reprehendi. Ille enim qui non consuevit, simplicitatis vitio errare in minimis se putabit, si modò reprehendatur: qui contemnit, arrogantia impostura ne in maximis quidem posse; cum tamen maximè possit. Ego autem, & reprehendi assueui, dum eruditus sum; nec contempsi, vbi reprehensus sum: hoc imprimis meo bono, quòd supra reprehensiones citius euasi. Correctorem enim qui sustinet, priusquàm didicit, scientia proximus est; qui postquàm didicit, scientia maior est. Nunc quoniam de situ Scholarum dicere cœpi, circumferte etiam oculos, & circumfusam aliquam pompam, imò laudem agnoscite: illas circumquaque

subferuientes Bibliothecas, illam supellectilem Musanum: illam toto foro Mercurium sollicitū; illos è pegmate perstreperentes aretalogos, mimos histriones, quiq; spuriam quamdam Eloquentiā gesticulationibus vestiunt, ex ipsius Scholę confinio linguę præsidium captantes: Scholam ipsam non humi neglectam, sed in sublimi suspensam, supra sordes, & studia vulgi. Suspensam; vt in ipso consensu studiorum difficultatem aliquā, & molestiā præsentias: postea, quietem ac voluptatem. Experire, & si in publico eminere vis, in publico disce; imò Eloquentiam, si eminere. Hęc enim artis illius natura est, vt parari non possit, nisi vbi vsum habet; vsum autem habet in publico. Itaq; priuatim loqui disce: publicè, eloqui. ad loquendum enim Natura, aut priuata institutio sufficit: ad eloquendum Ars, & Exercitatio publica necessaria est. Hinc Quintilianus, optimus dicendi Magister: *Ante omnia futurus Orator, cui in maxima celebritate, & in media Reipub. luce viuendum est, adsuescat iam à tenero nō reformidare homines, neque illa solitaria, & velut vmb. ratili vita pallefcere. Excitanda mens, & attollenda semper est, quę huiusmodi secretis, aut languescit, & quemdam velut in opaco situm ducit, aut contrā tumescit inani persuasione. necesse est enim sibi nimium tribuat, qui se nemini comparat. Vbi autē excitanda mens, nisi in luce Scholę Palatinę? in hac imagine Antiquitatis? in hac gloria vrbis? Demus, demus è priuato puluere Eloquentiam aliquam posse excrescere: ferunt tamen amcniorem ac valentiozem libera*

hæc spatia; sicuti indomitus ager herbas lætiores.
 Quid verbis opus est? Eloquentiæ imaginem quã-
 dam Scholæ priuatæ adumbrant; faciem ipsam
 publicæ repræsentant. Refert etiam in vmbra, an
 in luce verferis; liber, an subiugo. Magnum ani-
 mum prodit, magnamq; de se spem Reipubl. præ-
 bet, qui discit vbi non cogitur. Nam priuatæ illæ
 Institutiones vltra leges suas ingeniorum fructū
 vix producant; & in vinculis illis studet magis
 quàm proficit iuuetus, simul cum vinculis studia
 excussura, nisi iam publicè sua spõte exercere in-
 genium adsuescat, dum cogitur priuatim. A pri-
 uatis exercitationibus neminem abstractum cu-
 piam: tantum à publicis non seclusum. *Nemo ire
 quemquam publica prohibet via.* Quæ enim hæc
 miseria, aut infelicitas Mediolanensium, habere
 veterem illam Eloquentiæ Scholam, habere Pro-
 fessores? Eloquentiam qui discant non habere.
 Non ego mea, sed vestra, & vrbis causa crucior;
 ideoq; publico damno verborum iusta querela
 ingemisco. In tanto populo, in tanta iuuentute,
 quàm pauci ad audiendum, & quàm pigrè conue-
 niunt? Plures (ignoscat mihi Scholæ Genius) pe-
 nè qui audiuntur, quàm qui audiunt. Ego tamen
 ad ambitionē, aut illecebras adulationis non de-
 scendo, vt Auditores colligam; sed ingenij ex-
 perimentum Scholæ impendo, vt merear.
 Quisquis es, & discendi desiderium aliquod ha-
 bes, Priscos illos Rhetores cogita, & in SCHOLIS
 PALATINIS disce, vbi gloria quoque est, didicis-
 se: disce, vbi P. VERGILIUS MARO aliquando didi-

didicit: vbi VALERIUS MAXIMUS vester: vbi VIRGINIVS RVFVS, III. Consul, Rhetor insignis: vbi FRANCISCVS PETRARCHA: vbi ANDREAS ALCIATVS: vbi HIERONYMVS CARDANVS: postremò, vbi tot insignes, & præclari viri, quos omnes eorumdem studiorum confortes iactare, & horum aliquem imitatione exprimere poteris, si eandem Scholam frequentaris. Non quidem Augustinum auditura; sed illum, qui longo post intervallo successit Augustino, eiusdem munus obit. Etenim si Eloquætiæ fructum Professor publicus Scholæ impendit; & à Schola Auditor capit: tot Professores audire videare, quot in Schola vquam docuerunt, si in Schola audieris. Sed ego, non quem aut quos audias; sed quid audias, considerare te volo: non Professore, sed Eloquentiam ipsam. illum enim iactare, ad priuatam tuam; hanc, ad publicam scholæ gloriam spectat. Scholæ? imò vrbis: cum florent sine Schola Eloquentiam habere non possimus, nec sine Eloquentia Urbem. DIXI.

EPISTOLA

QVAM

VM

VM

AD ILL. ET EXCELL.

Principem

IO. FERN. VELASCIVM

Castellæ Comestabilem

Misi,

Cum HISTORIOGRAPHVS REGIVS

Apud Mediolanenses factus essem.

me

me

ILL. ET EXCELL. PRINCEPS,

Rgò in meta votorum meorum

sum, & HISTORIOGRAPHVS APVD

MEDIOLANENSES REGIVS factus?

O meum gaudium? ò tuū fauorem?

Gaudium, quod effundo; fauorem,

quem celebros apud doctas bonasq; omnes men-

tes, per spatia bonæ Famæ. Magnum, immen-

sum, & æternum est quod contulisti: nec cogno-

scam beneficij honorem, nisi publicè exultem.

Itaque sciant litterarum amatores, & faueant;

sciant osiores, & inuideant, Historiographum me

factum; sed tuo beneficio factum. Gloriosum qui-

dem erat fieri; gloriosius, sic fieri: stipendio etiã

addi-

addito, quo munus ordiar, & natam dignitatem
alam. Ego certè honorem ipsum hìc inprimis spe
cto: lucrum, vt honori seruiat. Vti sine calamo
scriptio commodè non fit: sic neque hoc munus
absque stipendio constat: & tamen vt scriptionē,
non calamum æstimo, nisi tanquam instrumentū:
ita stipendium istud muneri adiunctum. Sic quod
sum esse volo, nihilq; opto. sum enim quod es
se volo, & possideo quod opto. Nam ad secreta il
la nostri Senatus quæ ambitio me traheret? Hoc
iam alterum beneficium tuum est, quòd promo
tus non sum. Sed profectò nosti Genium tu quo
que meum Prudentissime PRINCEPS, qui rerum
omnium naturam nosti. *Flare simul & sorbere dif
ficile est:* Difficile item res Senatus, & vnà Musa
rum agere. Ego quietem, litteras, & addo Famam
quoque amo; in curia autem curæ, cruces, & si
rectè examinamus, ambitio potius quàm Fama.
Quæ eò scribo, vt dupliciter me obstructum Exc.
tuæ profitear: & quòd Historiographi titulum ac
ceperim, & quòd illum à Secretis euaserim. Ad
Historiam igitur me adcingam, efficiamq; vt mu
neris dignitas, & beneficij memoria constet. quæ
verba nouo hoc velut pignore, hisce, inquam,
EPISTOLARVM FERCVLIS confirmo: iam iam
missurus DISSERTATIONEM promissam, quam à
Typographis tandē videor posse extorquere. Va
le Excellentiss. PRINCEPS, & Puteanum, nouo ti
tulo tuum, fove. Mediolani Postrid. Kalend.
Iulij. ∞. MDCIII.

BENEDICTI SOSSAII

Mediolanensis

ARCES PALATINAE,

AD V. C.

ERYCIVM PVTEANVM C. R.

Eloquentiæ Professore,

ET HISTORIOGRAPHVM

Apud Mediolanenses Regium.

*V*ND E Aganippe quondam vocalia
montis.

*Flumina? Cecropiasq; Insubrum colli-
bus vmbra*

*Credimus? & patria doctas irrepere
laurus?*

*Anne Palatinas nunquam cœlestibus arces
Increuisse choris? & nunquam Helicone canoro
Demigrasse Deas, patriosq; intrasse penates?*

*Dic, age, dic Erato nemoris Regina sonori:
Cui rerum senium, & famam defendere cura:
Tu caliganti sublatis nubibus vltro
Expedias quinam ille virum, quinam ille Deorum
Laudibus exhaustas olim spoliavit Athenas
Victor, & Insubriam captos auexerit Argos.*

Aurea progenies Mantus, spes altera Romæ
 Liquerat antiqui gentilia flumina Minci:
 Finitimæq; sagax animi successerat vrbi
 Virgilius, vix puber adhuc, vix integer æui:
 Quò facies Naturæ omnes, & semina rerum
 Cæca pererrato posset cognoscere cælo,
 Perq; Palatinas Musis adolesceret arces.

Iam per syderibus florentia regna, viasq;
 Ibat inaspectas, & tectâ imperuia vulgo.
 Nouerat æthereos quis voluat spiritus ignes,
 Quò glomeret Sol orbe dies, quâ cæca polo nox
 Texitur, an mundum spirabilis ambiat æther
 Aere pendentem medio? num sydera terræ
 Concilient vires, cum fœtu plena grauescit?
 Nouerat vnde animi fluuijs, quæ pabula ventis,
 Vnde polus nimbis immugiat, vnde coactus
 Iuppiter, & stridens insibilet æthere fulmen;
 Norat vt æstiuis fœcundas noctibus aura
 Desuper afflat aquas, & hiulcis roscidus humor
 Suggestitur campis; qua vi Maria alta tumescant,
 Quis trepidas vrbes quatiat fragor, vnde remugit
 Sub pedibus tellus; cur Sol emissus Eoo
 Cardine, & Oceani dent sera cubilia Gades.
 Sed magis Aonias Grais auertere Musas
 Ignescunt animi, sedet alto pectore toruo
 Mæoniden æquare sono, penitusq; superbus
 Vrit honos, vrunt fastosæ corda Mycæna.
 Tantus amor patriæ, sic toto in pectore Roma est.

Ergo aderat promissa dies, qua deniq; proles
 Inclyta Palladio spectabilis iret in ostro
 Heroum cuneis, & Pieridum comitatu

Septa, laborantiq; Deas abduceret Argo.
 Rumor in vrbe volat, socias perlabitur vrbes
 Finitimisq; it fama iugis, procul vsque Comenses,
 Aroniosq; super saltus, Baccheiaq; rura.
 Scilicet Argiuas Insubrum Regia terras
 Vertice despeçtat, iam doctæ menia Abenæ
 Prouocat, & dignis inuitat Pallada templis.
 Ipse manu genitor Parnassia culmina Phœbus
 Impulit, impulsoq; fugan de culmine suadet.
 Ipsæ pumiceis lætæ Parnasides antris
 Exiliunt vltro; sic corda exercita luxu,
 Degeneresq; odere animos, lapsosq; nepotes.
 Si tamen vlla fugæ superant solatia, siquid
 Dulce loqui, & dulces lachrymis perfundere terras.
 Ab miseræ extremum lustratis montibus errant
 Oscula dant syluis, nemus amplexantur amatum;
 Osculaq; ingeminant, supremaq; verba relinquunt.
 Tum vero ingrato tingentes limina fletu
 Decurrere iugis; saltus, dilectaq; Tempe
 Deseruere, domos relinquunt post terga gementes.
 Ignotos passim montes, ignota salutant
 Flumina; lassato fugientia culmina visu
 Respiciunt, patriosq; vident ægrescere montes,
 Plorantesq; nouo laurus arefcere casu.
 Iam Thisbe exululat, iam Phocidos ingemit amnis,
 Et pinus lacrimant e vertice Cyrrhæo.
 O patria, o Phebi loca conscia, & antra Dearum.
 Quanam relliquiæ quid tanto e nomine restat?
 Heu heu culminibus Musarum barbarus hostis
 Insultat, nec spes Argis venit vlla sepultis.

Vix e Memnonio noua lux albescere cælo

Cæperat, & grauidus nebulis rarefcere mundus;
 Nec iam prima dies nebulosum strauerat æquor
 Sole nouo, nec iam cæcas caligine terras
 Strinxerat, aut montes radijs afflauerat altos.

Ecce Brianteo descendunt vertice fauni
 Semideumq; genus; iam iam memoralia linquit
 Otia cana Pales; & coniferam Cipariffon
 Iactat, Hamadriadumq; ruit Syluanus ab antris
 Syluarum pecorumq; potus; it cominus vna
 Pan Deus aruorum, montanæq; arbiter vmbre:
 It Satyrum glomerata manus, pinusq; coruscant.
 Omnibus intxeti flores, caput omnibus halat;
 Omnibus innexæ ludunt per tempora bacca.

Clamosum non ira forum, non iura fatigant
 Ferrea, prostantes habuerunt otia merces
 Et pacem labor omnis habet. vacua arua quiescunt
 Iugeribus suspensa nouis, hic colla iuuentis
 Liberat, hic plaustrum lasso temore supinat
 Agricolaq; omnes respirant pectore toto
 Sic plaustris non stridet iter, nec flumina duris
 Sollicitant contis, sed ponunt brachia nautæ.

Iamq; Palatinæ feruent concursibus arces,
 Iam studio effusi proceres, & sedibus aureis
 Consedere, alij tectis solennibus instant.
 Cernere erat cæso spirates marmore circum
 Heroum facies, verosq; laceffere credas
 Aræ viros, adeo viuunt in marmore vultus,
 Vitalesq; trahunt si credas nutibus auras.
 Primus arundineæ vibratum in vulnera syluæ
 Terrigenam Phitona premit, gressuq; supra stat
 Delius, & læua fremit arcus, & aspera telis

Terga suos Corythos habet, tum calcat Homerus
 Proxima, magniloquio vatum pater insonat ore
 Sanguineas resoneas Argina per oppida pugnas,
 Mirantur proceres quamuis in marmore, vt olim
 Laudibus increuit, vtq; indelebile nomen
 Duret adhuc cineri, nulloq; evanuit ævo
 Vatis honos, cum saxa tamen moriantur, & vrbes.
 Nec procul Euridicen iterato funere coniux
 Respicit, in tenues vt mæsta evanuit vmbra.
 Respicit, & viuo, miser ab, pallefcit in ære
 Ab miser, & cantu nec quidquam excufferat atras
 Eumenidum lacrymas, & Parcas pensa novantes.
 Parte alia videas tyriam properantia saxa
 Ad chelim, & duras animari carmine cantes,
 Scilicet Amphion scopulos ad mœnia cantu
 Inuitat, tum sponte ruunt, & iussa faceffunt.
 Nec procul Albunea lucos, præfagaq; fauni
 Antea petunt Itala diuerso ex ordine gentes
 Ille truces Parcas, & agreſti carmine Diuos
 Indigenis, priſcoq; ſonat non irrita Phæbo.
 Poſtremus lybicas acies, atq; arma Quiritum
 Ennius æquabat cantu, tum frondis honorem
 Sperabat capiti, ſed Graij romula rident
 Carmina, dum Tybris Romano vate ſuperbit.
 Et iam lætitia paſſim, lætoq; tumultu
 Tecta fremunt, & vbiq; ſonant Pæanes, vbiq;
 Sexta coronatis halant vernantia valuis.
 Liminaq; oſtendunt ſyluis, & floribus augent
 Vere nouo ſpargunt ſedes: pars ordine certant
 Virgilium memorare ſuum, pars voce recensent
 Res atavum, repetuntq; ſuos ab origine Subres.

Hi Ligurem excisum, belloq; attrita Ticeni
 Cornua, & impositi patientia flumina pontis.
 Hi colles grauidos Baccho, & Cerealia laudant
 Iugera camporum lybicus certantia glebis.
 Hostiles hi Marte Lacus, varijsq; cruentos
 Cedibus, & Lari spumantes sanguine ripas.
 Hic canit vt ruptis patriam Verbanus ad urbem
 Gurgitibus veniat, victorq; irrumpat ad alta
 Menia lanigeræ suis indignante Ticino.
 Nam ne septiferas Verbanus tingeret arces
 Inter se bellasse ferunt: furit amnis, & hosti
 Insultat fluuio, tumidasq; effusus in iras
 Aestuat, & victor magno ruit agmine montes:
 Frangit agros, dant arua locum; atq; inuidus amnis
 Cessit; adhuc cornu generosum flumen ouanti
 Oppositos montes, vastosq; irrumpere campos
 Infremit, & dominos allambit gurgite muros.
 Interea festa vates insignis in aula
 Incedit, procerumq; manus hinc inde coronat
 Effultum solio: circumstant vndiq;, & illum
 Laudibus accumulant, meritos gratantur honores.
 Ille pares simul insinuat per mutua grates,
 Palladioq; procul spectabilis emicat ostro:
 Vestis erat grauida argento, saturataq; multa
 Grandine gemmarum, quam textile ciruit aurum
 Mæandro triplici, mediaq; intestus Arion
 Equoreo superat spumofum Nevea monstro.
 Cernere erat longe flatus compefcere ventos
 Parcentes pelago: longeq; absistere nimbos
 Fluctibus, & placidis cælum clementius auris.
 Iam cantu mitescit hyems, mansuescit & æquor

Paulatim oblitum furias, iuuat arua tueri
 Spumea, & obsequio placidos sternentia fluctus.
 Mutescunt scopuli, & clari delphines in orbem
 Marmora sulcabant caudis, pelagoq; netabant
 Argento intesti: veros canescere fluctus
 Sub pedibus, veros scopulos assurgere credas.
 Et iam Sidonia circumdatum Ariona palla
 Squammigerum vulgus sequitur: charoq; superbit
 Pondere delphinum melior, cursuq; per undas
 Spumat, & ingenti discriminat agora gyro.
 Parte alia trepidant nauta, periuraq; ponto
 Vela tument; totam credas à sedibus imis
 Ire Pharon, fractumq; salo decurrere montem.

Ecce manu scelera attrahant, auroq; potiti
 Remigijs instant, vix prædam pinus auara
 Auebit, incurfant vario cum transtra tumultu,
 Et mortem cupiunt sceleris pro parte pacisci.

Nam perhibent Italos lustrasse & Ariona fines
 Tenaria studio citharæ, vocisq; canoræ
 Et dum concordēs arguto carmine neruos
 Percurrit digitis, & doctum carmen hiaret
 Propter aquas egisse dies, aut forte sub alta
 Ilice, quæ grata soles defenderet umbra.

(Et si vera fides,) vocalia fila mouenti
 Perflantes siluere Noti, syluæq; comantes
 Curuarunt capita, & frondentia brachia ramos.
 Audiuisse putes, ita frondes sponte quietas
 Demittunt nemora, & nemorum conuexa filescunt.
 Quin etiam duras mulxerunt carmina cautes
 Duritiem exutas: visiq; alludere montes
 Discentes animos, & nescia marmora sensus.

Ipsæ etiam pecudes, ipsumq; volatile vulgus
 Inuidere sonos, & circumfusa tenebant
 Corpora certantes alis, plausuq; sonantes.
 Blanditi fontes, oblitaq; flumina cursus
 Aduentante viro, nativo murice risit
 Orbita, certatim flores comitantur euntem.
 Hinc studio effusæ gentes, ipsaq; puellæ
 Matribus immixtis Vrbes, ac tecta domorum
 Deseruere, iuuat cupida bibere aure canentem,
 Vocalesq; haurire fides; iuuat ora tueri.
 Qua fert cumq; pedes; inducunt de super vmbra;
 Vere vias sternunt, picturatisq; tapetis.
 Prorsus erat fœlix; patriæ ni captus amore
 Infaustum celerasset iter, pelagoq; parasset
 Precipitare vias, Italaq; excedere terra.
 At proceres Italum longi solatia cursus,
 (Materiem sed enim sceleris, cædisq; futurum,)
 Signatum properant aurum, stipantq; carina
 Argentum procussum, ingens, vestesq; superbas.
 Tantus honos citharæ, tanta est ad carmina merces.
 Vix è conspectu Italiæ spumantibus vndis
 Vela dabant lati, & campos salis ære secabant.
 Cum rapit argenti nautas sitis, improbus auri
 Surgit amor, tacito rimantur crimina voto.
 Quisq; affectat opes, & fraudes pectore versat:
 Nec caput innocuum, nec sanctum deniq; nomen
 Tangit, & vlticis præsentia numina ponti.
 Heu cæci furijs infectos cædibus enses
 Suspendunt lateri, tacitoq; inuadere ferro
 Ceco Marte parant, iam totum in vulnera cæcis
 Designant oculis: hic fronti destinat ictus

Hic pulcro capiti, speq; ingens deuorat aurum.

Præsciis agnouit vates, & cauta malis mens
Sensit adesse dolos. gazas partitur, & auri
Sponte famem saturat. suspendunt præmia mortem
Fitq; moræ pretium, sed enim insatiata canendo
Flectere corda parat: crinalem frondis honorem
Dat capiti, & fidibus componens ora, sonoris
Obloquitur numeris, (siluerunt Aequora circum
Littoraq; & stantes immoto vertice sylua)

Dij, quibus imperium pelagi, quibus ordine curæ
Humentes habitare domos, possessaq; ventis
Aequora, & iratos amor est componere:
Pandite molle fretum? placidusq; aduertite cultus?
Mortali si regna patent, si nobile musco
Limen adire datur, satiataq; pumice tecta.
Vos o Lædei fratres, quibus vnda recumbit
Conspettis, positoq; solent certamine venti
Maturare fugam, vos toto excludite cælo
Agmina ventorum, claudentesq; æthera nubes?
Namque vbi ceruleis statio gratissima Nymphis,
Si me optata manent glaucarum tecta sororum
Semideos omnes, atq; humida regna tenentes,
Et magnum Pæana canam; cum nempe Deum Rex
Accubat Oceani mentis, & nectare vestro
Proluitur, festoq; sonant caua littora plausu.
Hic magnum Tritona sequar, dum cerula rauco
Mugitu quatiet, dum personat æquora concha
Os humerosq; Deo similis; sed territat vndas
Squammea terga mouens, & cauda verberat æquor.
Hinc quoq; Leucothoen, dum temperat æquoris iras
Nimborumq; potens hyemes a nauibus arcet

Vt puer equalis Baccho super alta Palemon
 Percuolet, & faciem pelagi roseo ore serenet
 Discutiens ventos, quassatasq; adiuet alnos.

Te quoq; te Protheu memorē spumosa sub antro
 Corpora sternentem, cum stagna loquacia, & vnde
 Torrentes cum Sole tacent, & hiantibus aruis
 Stat vapor, aut multo fumant Hiperione valles.
 Quin etiam egressas spumanti è gurgite dicam
 Phocas, & optata fessas recubare sub alga
 Littoris, & salsas reuomentes naribus vndas.

Nec minus horribiles renouātem Protea formas
 Vt toruo fremit ore leo, sauitq; comantes
 Excutiens ceruice iubas, vt voluitur antro
 Squammeus, & laterum sinuosos asperat orbis.
 Vt nunc aerū montis velut ardua Pinus
 Attollat capit, & frondoso vertice nitet.
 Intenues, vt rursus aquas, vtq; igne crepanti
 Fit vapor, & tardi vomit atra volumina fumi.

Ergo agite o Nymphæ vestri miserescite vatis
 Sin mutas pulsemus aquas, & surda profundi
 Equora, si donant hac nubibus irrita venti
 Tu pater vndarum, qui saeva tricuspide tollis
 Equora, spumantesq; potens cuoluis habenas
 Quadryugo curru, tu formidabile regnum
 In nauim molire manu? super ora trementum
 Frangantur fluctus; vos saxa incurrite proræ?
 Omnia non venti rapiunt, non irrita vatum
 Vota cadunt: sic Scylla suis infesta cauernis
 Infamet Siculas monstris latrantibus vndas,
 Periuram voret ipsa ratem, nantesq; marinis
 Diserpat canibus: simul implacata Carybdis

Aestuet infestans nautis mare, & agmen, & aurum
 Sorbeat, abreptas eructet in aethera gazas
 Dentibus infrendens, & gutture deuoret alnum.
 Et si inimica cohors tantas deflexerit iras
 Vos, quæ veliuolo currentes æquore naues
 Prospicitis summo scopuli de vertice: vos ò
 Syrenes? quorum insidijs, cantuq; nocenti
 Sopitæ tacuere rates, remiq; fluentes
 E manibus, & vela cadunt nutantia somno.
 Excipite infandos, imoq; inuoluite ponto:
 Quæ sanies per saxa iacet, quæ deniq; campi
 Spirantes tabo, ac inhumatis ossibus albet.
 Ossibus hic iaceant nudis, proiectaq; passim
 Corpora, & informes infami in littore trunci.

Audijt orantem genitor Neptunus, & alto
 Intonuit pelago, concussæ turbine Syrtes
 Increpuere, gemitq; minaci murmure pontus.

Ecce autem tumidi spumosa per æquora regni
 (Attonitus refero) cursu delphines ouanti
 Exultant pelago, plausuq; ad Ariona tendunt.
 Quorum pectoribus fulgescit squamma, iubeq;
 Cærule ludunt humeris, argentea voluunt
 Corpora, & inscribunt sinuosa cærule cauda.
 Fluctibus albescit scissum mare, namq; feruntur
 Iam propius, spumamq; alternis naribus efflant.
 Olli multa metu pallentem, multa precantem
 Exponunt pelago, missumq; e puppe relinquunt.
 Præcipitat sibi quisq; moras, permittitur auris
 Carbassus, expediunt remos, & marmora verrunt.
 Nec iam respiciunt trepidi, nec pectore toto
 Respirant visu exangues, illi æquora versu

Sulcantes Heroa petunt, nantiq; decoros
 Subiectant humeros, circumq; infraq; coacti
 Denfantur, circumq; omnes lunantur in orbem
 At ductor pecudum, qui terga micantia vati
 Prona dedit, per stagna viam tranquillatenebat
 Exuperans pelago, & ceruicibus eminent altis
 Arduus, extrema blanditur in oscula lingua.
 Sed quid ego tam longa legens vestigia rerum
 Molior ire retro? seriemq; exire per omnem?
 Nec sequor, vt celeri Delphinus Ariona dorso
 Auehat, & tandem spumantibus efferat vndis
 Perfunctum pelago, faluaq; exponat in alga
 Et letum patria discussa cede remittat.

Talia Palladio pulcherrimus Heros in ostro
 Argumenta gerit, tales appingere formas
 Artifices auferre manus, quae cuncta legebant
 Intentis oculis, & lati ad tecta redibant

At simul ac varijs perfuncti laudibus omnes
 Concessere domos, ad festa Palatia Pitho
 Deuenit insignis facit, gressuq; decoro
 It tergo demissa chlamis, fremit ense minaci
 Laeva minax, at dextra manus mitescit oliua.
 Illa freta premat ventos, bacchataq; frenet
 Nubila, & insanas pelagi demulceat iras:
 Illa etiam iussos insano corpore montes
 Transferat, & verso sistat vaga flumina cursu.
 Illius audita quercus accedere voci
 Praecelerent, ornosq; trahant è rupe sequaces.
 Hinc subit argutos septemplex aetheris orbes
 Ausus adire dolo, diuinaq; dona sagaci
 Attentare manu, sed iam sua furta Prometheus

Oderat, vsq; adeo pœnis exhausta, nec artus
 Integer ibat adhuc, & hiabat vulnere pectus.
 Tum vero cithara, cantuq; insignis Apollo
 Ingreditur; vacuas sedes, & inhospita quandam
 Limina consessu musarum nobile complet
 Concilium, posite placuerunt omnibus aræ,
 Inq; Palatinis pubes exercita templis.
 Illic non tristi latrabant agmine Curæ
 Degeneres. non vsquam animos, non corda Voluptas
 Mascula frangebatur, non lata in gloriis alio
 Torpor, & obscuris Infamia discolor alis
 Vestibulum ante ipsum dociles inuitat ephēbos
 Gloria: dehinc laudes fastigia nota frequentant.
 Egregiæ visu facies; penetralia Virtus
 Interiora tenet, possitq; cubilia passim
 Virtutis germana quies, quæ fœta Labores
 Parturit, hi mentes acuunt, & limine toto
 Apparent, sternuntq; nouæ cunabula famæ.
 Ergo alacres choreis, & multisono modulatu
 Indulgent Musæ, & tectum concentibus implent.
 Atq; ubi Virgilij conspectum ex ordine ternis
 Lustrauere choris, terno plausere choreas
 Agmine ceperunt tali proludere cantu.

O decus Italiæ, quem pubescentibus annis
 Ingenium Graüs, cantus æquauit Homero,
 Quemq; Palatinæ viderunt caminus arces
 Scrutantem rerum causas, animoq; prementem
 Martales casus, & incluētabile fatum.
 Iam tua lux terris, virtus successit Olympo
 Cedite Graiugena Romano cedite vati.

Tune ades Insubrum columen, tu maximus ille es?

Quem stupet Argium tellus arcessere vatum
 Orantumq; decus, flectuq; gemiscit amaro
 Irrisos sine laude viros, sine honore nepotes
 Bis lingua exutos, bis ad altum cedere Tybrim
 E desolato Parnassi vertice laurus.

Cedite Graiugenaë victricis cedite Romæ

Non adeo tellus sese iactauerit vnquam
 Ismara Bistonio quamuis famulantia vati
 Spectarit nemora, & stupefactos carmine montes
 Nec quæ Mconidem Graios impingere Troiæ
 Cædibus arctantem Zantum, & Simoenta cruentum
 Audiit, atq; Itachum pœnas traxisse per omnes.
 Cedite Graiugenaë victricis cedite Romæ.

Nec minus Insubrum primi tibi templa dicabunt
 Aurea, Castalijs fumabunt ignibus aræ
 Quas nemus amplectens umbris prætexet opacis
 Certatimq; ruent vates trieteride multa
 Instaurare dies, doctasq; capessere frondes,
 Et tibi pinigero melior iubet umbra Liceo,
 Cedite Graiugenaë Romano cedite vati.

Ilicet Aonidum pugnas, cantusq; sonoros
 Magnanimum statuent vatum, figentq; superbis
 Victores sua dona tholis; hic læta iuuentus
 Carminibus assueta tuas pubescet ad aras,
 Primitiasq; operum, & primi libamina cantus
 Suspendent Itali non indignantibus Argis.
 Cedite Graiugenaë victricis cedite Romæ.

Tunc sibi plaudentes choreas hoc culmine in ipso
 Teucer aget, tolletq; tuas ad sydera laudes
 Carminibus patrijs, & tete ostendet Iacchus
 Agminibus iuuenum longe tua signa sequentum,

Te canet ore Cares, hæc q; ipsa ad limina pubem
Sistet & insubriæ certum iurare numen
Cedite Graiugenæ Romano cedite vati

Quæ te promissis fraudabit laudibus ætas?
Parcheas adolebit opes, adolebit honores,
Præcingetq; tuis flauentia tempora vittis
Augustinus ouans; cunctiq; ad templa ferentur
Insubri, quas ille virum dominabitur aures
Voce potens? vt fando animos implebit hiantes?
Cedite Graiugenæ Romano cedite vati

Felix vrbs Italum? claros cum nomine ciues
Ire Tibrim supra, ferriq; ad sydera cernes?
Nam caput ad superas tum Maioragius oras
Eriget, & patrijs, vt lux appareat oris;
Ille frequens dictis, non luce inglorius vlla
Orabit; longo tum suspiratus ab æuo
Instruet Insubrum teneros Cicereius annos
Cedite Graiugenæ Victrici cedite Romæ

Tu decus Italiæ, Latia spes altera linguæ
Orantum Puteane adytus, arasq; repostas
Ingredieris, doctumq; tenes non aduena templum.
Tempus erit cum te meritis ventura propago
Laudibus accumulæ, ciuemq; optauerit auro
Si modo posset emi vitæ natalis origo.
Cedite Graiugenæ victrici cedite Romæ.

Hæc chorus Aonidum venturi præsciis qui
Voluebat, dum Phæbe tuos Laurentibus oris
Indulges vultus, & mæna nostra frequentas.
Scilicet egressæ patrijs Parnasides antris
Lustrabant Italos fœlici numine fines:
Dij Patrij Indigetes, studijsq; exercita Pallas

Ipsa suas artes, & pulchrae laudis amorem
 Inspirabat auis, magnasq; in carmina mentes.
 At nos indecores terimus sine nomine Soles
 (Prò pudor?) & laudum steriles traduimus annos,
 Non studia attollunt oculos, non vllus honestis
 Mordetur curis, vlulant per deuia Musæ
 Attonitæ, errantes; nec quidquam limina pulsant
 Hospita, nec quidquam latio succedere tentant.
 Feruet amor scelerum, variaq; ex ordine pestes
 Incubere animis, famam sperare sepulcro
 Non amor est, nullus fugientibus vtitur annis.
 Quenam hominum labe inimicas in sua montes
 Funera? syluestresq; animos, moresq; sinistros
 Intulit? amplexi tenebras, vitamq; silentem
 Fœda in nocte iacent, quis honesto nomine nudam
 Non agitat vitam? mutumq; inglorius ævum?
 Vsque ad eone inimica dies? & triste parumper
 Luccm animi, mentemq; sequi? non deniq; noxis
 Sobria corda placent? stant cæca silentia lethi
 Omnibus, & fœda prætexunt busta tenebræ.
 Hi scelus infandum cineri, patriæq; relinquunt
 Infames: alijs placuit violentia ferri:
 Ecce (nefas dictu) scelerata in vulnera fratres
 Cæco Marte ruunt. quis cæli dignior ira?
 Hi pulcros odere dies, vitamq; nocentem
 Amplexi occumbunt, scelerum caligine pleni
 Culpatosq; suum constristant funere bustum
 Obsessi furij, inhonora morte sepulti.
 Sors habet hæc miseros; placuit scelerasse p omnes
 Vitam ignominias, & corda innoxia luxu
 Infantesq; odere manus; vnde iste per orbem

Creuit amor? quando melior se exuscitet aetas?
 Luxuriat epulae, nunc irritatus odoro
 Vnguine proflatur Bacchus, mensaq; nouantum.
 Nec satis est pleno quamquam Ceres aurea cornu
 Spargat opes, & vitifero sub palmite vastus
 Vestiuit colles, atque ebria rura Liaus.
 Nec pudor est ludo passim per tecta, viasq;
 Instaurare diem, insomnes ducere noctes;
 Non aurum violare cibis, non denique gemmas
 Infamare mero; cunctis sua tristis Erynnis
 Regnat, & infesta funestat nube penates.
 Ecce alij parto non vnquam stare quieti
 Suspirant, quæ prima dies, quid nubilus Auster
 Cogitet, & rubro denuciet æthere Vesper
 Nimbipotens; pluuiione irrorent aere noctes.
 At non talis erat quondam prior aureus ille
 Sanguis auum; nemorum tractus, & iugera amabat
 Sollicitare manu, nos vero ignobile vulgus
 Ingenio scrutamur opes. hinc crimina, & iræ
 Hinc metus, insidiæq; & cunctæ semina culpæ.
 Quis furor arcana rimari viscera terræ
 Impulit? aut ferri massas, aurumq; repostum?
 Et querimur terræ furias, & fulmina auaras
 Indignata manus, coniurantesq; procellas.
 Ante quiescebat pacatis nubibus Aether,
 Et somno torpebat hyems. ventiq; frementes.
 Nec mugire polus, nec feruere nubila cælo
 Audebat. viso tellus at inhorruit auro;
 Immisitq; suas hyemes, hinc horridus Auster
 Ingruit, & dira crudescit grandine cælum.
 O fortunatos? o terque quaterq; beatos?

P A L A T I N A E
TITVLVS, & INSCRIPTIO

Scholæ Palatinæ.

SCHOLA

PALATINA.

QUISQVIS ES,

OTIOSVS, SEV NEGOTIOSVS,
SVSPICE.

HVC AB OTIO AD NEGOTIVM,
A NEGOTIO AD OTIVM
SVADA, ET MENS BONA
VOCANT:

EARVM HIC LOCVS,
PVBLICVS ET ANTIQVVS,
LITTERIS PVBLICIS ET ANTIQVIS
SACER:

SED TV,
SI SVADAM ET MENTEM BONAM AMAS,
LOCVM FREQVENTA,
LITTERAS TRACTA,
IN OTIO NEGOTIOSVS;
IN NEGOTIO OTIOSVS.

ERYCIVS PVTEANVS C. R.
ELOQVENTIAE PROFESSOR,
ET HISTORIOGRAPHVS REGIVS
APVD MEDIOLANENSES,
FAMÆ VRBIS ET SCHOLÆ P.

